

Результати проведеного дослідження дозволяють стверджувати, що вищі освітні заклади України опинилися сьогодні перед новими, небувалими викликами. Чи перетворять вони ці виклики на нові можливості, чи, навпаки, ці випробування стануть нездоланими проблемами, залежить, у першу чергу, від самих освітніх закладів. Тому одним із найважливіших завдань сьогодні є максимально адаптувати вступну кампанію та навчальний процес іноземних студентів до роботи в умовах нової реальності.

Перелік використаних джерел

1. The Impact of the Coronavirus on Global Higher Education: Analytical Report. Great Britain: Quacquarelli Symonds. Retrieved 2 October 2020 from https://www.qs.com/portfolio-items/the-impact-of-the-coronavirus-on-global-higher-education/?mkt_tok=eyJpIjoiWkdRek56a3dOakE1TnpBMiIsInQiOiJpQmtlVEw5Wml5QXMwNDhqT1dKaTUzZWZvVFwvYTIrcUFYbkQ1S2NrS3h4NVFSb1p1M2dzem4zYXUza0MrQm5ibGV5OE9IdXlZQnhvR2FnVjIjERGpHdlwvOU51bzFiclpVajZCRXI0N09wTUk1Qmd4RHdoVldQS1wvdElqVUZlZ2tBYStJ9.

2. Інформаційний бюлетень №19 з питань зовнішньоекономічної діяльності: вплив COVID-19 на діяльність ЗВО (зима-весна 2020). К.: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 38 с.

УДК 330.341

Дмитро Плинокос

Національний університет «Запорізька Політехніка», Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКСПОРТУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Dmytro Plynokos

National University «Zaporizhzhya Polytechnic», Ukraine

FEATURES OF EXPORT OF EDUCATIONAL SERVICES IN UKRAINE

Державне регулювання надання освітніх послуг іноземним громадянам вищими навчальними закладами України за сучасних умов глобалізації та розвитку національної економіки є об'єктивним процесом, що дозволить ефективно розвивати зазначену діяльність з урахуванням інтересів держави в світовому просторі та дозволить ефективно використовувати національні матеріальні та людські ресурси.

На нашу думку, надання освітніх послуг іноземним громадянам набуває

особливого змісту і може трактуватись як нова економічна категорія, яку можна визначити як експорт освітніх послуг. Це не суперечить світовій практиці, а наслідує її. Визначення такої діяльності з надання освітніх послуг іноземним громадянам як експорт освітніх послуг зводить вищий навчальний заклад до рангу експортеру послуг. При цьому ставить перед ЗВО нові задачі з більш якісної підготовки послуги, утримання її якості на відповідно високому рівні згідно зі світовими стандартами.

При цьому надання освітніх послуг для іноземних громадян є більш складним та комплексним процесом. В структурі виконання освітніх послуг для іноземних громадян, безпосередньо надання освітніх послуг займає один з основних етапів, але крім цього існує декілька додаткових етапів, без яких неможливо здійснити надання освітніх послуг для іноземних громадян. Тому буде доцільно розглянути питання надання освітніх послуг іноземним громадянам в більш широкому аспекті, не тільки як освітні послуги, а як освітні послуги з додатковим організаційно – економічним навантаженням, без якого здійснення самої освітньої послуги не можливо.

Розглянемо наразі структурний аспект експорту освітніх послуг та його відмінності від надання освітніх послуг іноземним громадянам. Так, експорт освітніх послуг має більш широкий спектр взаємопов'язаних елементів та більш складну структуру. Таким чином ми можемо визначити декілька етапів здійснення експорту освітніх послуг:

1) ініціуючий, на якому відбувається проведення рекламно-інформаційних кампаній, підбір кандидатів на навчання, співбесіди, запрошення на навчання кандидата;

2) початковий, на якому здійснюється отримання візи, в'їзд на навчання, зустріч студента, реєстрація за місцем навчання;

3) основний, на якому відбувається навчання іноземного студента, отримання освітніх послуг в Україні;

4) завершальний, на якому відбувається завершення навчання, виїзд з країни, та фактично завершення експорту освітньої послуги.

Фактично, надання освітніх послуг іноземним громадянам здійснюється на основному етапі, але він неможливий без перших двох етапів, та не буде фактично завершений без останнього етапу.

Тому експорт освітніх послуг включає в себе таку категорію як надання освітніх послуг іноземним громадянам, та надання освітніх послуг.

В зв'язку з більш складною структурою в процесі експорту освітніх послуг задіяна більша кількість суб'єктів, що мають прямий або опосередкований вплив на здійснення діяльності з експорту освітніх послуг на кожному етапі.

Так на ініціуючому етапі в процесі експорту освітніх послуг бере участь ЗВО, фірма-посередник, що мають прямий вплив та безпосередньо займаються залученням студентів на навчання в Україну, та опосередковано МОН, МЗС, УДЦМОУ, які повинні здійснювати загальні рекламно-інформаційні заходи на

території інших країн, формувати позитивний імідж України та української системи освіти.

На підготовчому етапі на процес експорту мають безпосередній вплив такі суб'єкти як МОН, МЗС та Консульські установи, Державна прикордонна служба, СБУ, ДМС, саме від цих органів залежить отримання візи на навчання, в'їзд в Україну, реєстрація та набуття законного статусу для перебування та навчання в Україні. При цьому значення ЗВО та компаній посередників та їх вплив на загальні процеси є обмеженим, так ЗВО готує в разі потреби листи на забезпечення візової підтримки, та реєстрації на території України, компанії посередники займаються підготовкою документів для отримання візи іноземним студентом, організацію прибуття в Україну, зустріч студентів в аеропорту та доправлення до місця навчання. При цьому впливу на процедури видачі візи, або пропуску через державний кордон, як правило ні ЗВО ні СПД - посередники не мають.

На основному етапі основним суб'єктом експорту освітніх послуг виступає ЗВО, та МОН, саме на цьому етапі відбувається безпосередньо надання освітніх послуг іноземним громадянам. Державні органи МВС, ДМС, СБУ, Держприкордонслужба мають опосередкований вплив та контролюють загальне дотримання законів іноземними громадянами.

На завершальному етапі експорту освітніх послуг відбувається завершення навчання та перетин кордону випускником системи освіти України, це фактично той етап на якому всі учасники мають однаковий ступінь впливу та від їх дій залежить завершення операцій з експорту освітньої послуги. ЗВО підготовлює та видає диплом про завершення навчання, МОН підтверджує відповідність виданого диплому, МЗС проводить завірення диплому (легалізація або проставлення апостилю на документах), ЗВО забезпечують виїзд на батьківщину студента, СПД підтримує зв'язок з випускником, МВС, ДМС, СБУ контролюють виїзд студента, та додержання ним вимог чинного законодавства.

Рис. 1 Етапи експорту освітніх послуг

Таким чином, необхідно визначення категорії, експорт освітніх послуг для більш повного визначення соціально-економічної сутності процесів, що пов'язані з освітою іноземних громадян.

Таким чином, сутністю економічної категорії є: експорт освітніх послуг як

комплекс організаційно-економічних заходів суб'єктів національної системи освіти з реалізації на комерційній основі освітніх послуг споживачу-нерезиденту як на території країни, так і за її межами, з метою задоволення потреб іноземного споживача – замовника послуги.

Під суб'єктами національної системи освіти ми маємо на увазі заклади вищої освіти – університети, інститути, академії, що реалізують освітні програми різних рівнів. Споживачем освітніх послуг виступають безпосередньо іноземні студенти, слухачі, стажери, аспіранти. Замовниками послуги можуть бути як безпосередні споживачі, так і треті особи, – уряди держав, міжнародні організації, закордонні підприємства, установи, громадські об'єднання та приватні особи.

Ми можемо відзначити, що введення категорії «експорт освітніх послуг» та її законодавче закріплення суттєво спростить визначення об'єкту державного регулювання та надасть змогу суб'єктам сфери вищої освіти, ВНЗ України значно збільшити показники експорту освітніх послуг, що призведе до інтенсивного розвитку експорту українських освітніх послуг та виходу країни на міжнародний ринок послуг.

Вихід країни на світовий ринок освітніх послуг є досить серйозним процесом, що потребує обґрунтованої підготовки стратегії і чіткого розуміння своєї ролі в міжнародному розподілі знань. А через своє позиціонування на ринку послуг держава досягає визнання своєї ролі на світовому ринку послуг. Питання виходу на міжнародний ринок послуг слід розглядати комплексно як вихід країни в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання. В нашому випадку це ЗВО України, які повинні виконувати не тільки функції освітніх установ, але й комерційних суб'єктів господарювання. Крім того, необхідний узгоджений організаційно-економічний механізм, який дозволить максимально ефективно реалізувати потенціал України та суб'єктів господарювання на світовому ринку освітніх послуг.